

ΕΤΑΙΡΙΑ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΟΥ ΔΙΚΑΙΟΥ

Δελτίο Τύπου (Απρίλιος 2021)

Συνέντευξη Τύπου με αντικείμενο το σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Μεταρρυθμίσεις αναφορικά με τις σχέσεις γονέων – τέκνων» έδωσαν το μεσημέρι της Δευτέρας, 5 Απριλίου 2021, εκ μέρους του ΔΣ ης Εταιρίας Οικογενειακού Δικαίου, ο Πρόεδρος κ. Ιωάννης Τέντες, Επίτιμος Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, ο Β' Αντιπρόεδρος κ. Παναγιώτης Νικολόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Νομικής Σχολής ΕΚΠΑ, ο Ταμίας κ. Κώστας Κουτσουλέλος, δικηγόρος, και το μέλος του ΔΣ, κ. Κατερίνα Φουντεδάκη, Καθηγήτρια Νομικής Σχολής Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης.

I

1. Είναι θετικό ότι το νομοσχέδιο του Υπουργείου Δικαιοσύνης υιοθετεί ένα σημαντικό μέρος των ρυθμίσεων, που προτάθηκαν από την Ειδική Νομοπαρασκευαστική Επιτροπή (της οποίας σημειωτέον το σχέδιο δεν δημοσιοποιήθηκε ποτέ), περιέχει όμως και ουσιώδεις διαφορετικές ρυθμίσεις και προσθήκες, οι οποίες αλλοιώνουν την φιλοσοφία του αρχικού σχεδίου και καθιστούν προβληματικές τις υπό ψήφιση διατάξεις. Ενδεικτικό είναι ότι ορισμένες από τις διατάξεις αυτές τέθηκαν σε ψηφοφορία κατά τη διάρκεια των συνεδριάσεων της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής και απορρίφθηκαν με ευρύτερες πλειοψηφίες.

2. Έτσι, με πολλές από τις διατάξεις του, όπως θα εκτεθεί εκτενέστερα παρακάτω στις κατ'είδη παρατηρήσεις, διαταράσσονται βασικές αρχές και έννοιες του οικογενειακού δικαίου και ειδικότερα υποβαθμίζεται ο παιδοκεντρικός χαρακτήρας του, ενώ τονίζονται υπέρ το δέον συμφέροντα ορισμένης κατηγορίας φορέων. Περαιτέρω, αναδεικνύονται αντιφάσεις, εισάγονται παράδοξες διατυπώσεις, οι οποίες αναμένεται να προκαλέσουν ερμηνευτικά προβλήματα και παρεισφρέουν νομοτεχνικές αστοχίες.

3. Με τον τρόπο αυτόν, τέλος, **οξύνονται**, αντί να αμβλύνονται, **οι αντιθέσεις και καθίσταται αμφίβολο, αν με το προωθούμενο νομοσχέδιο επιτυγχάνονται οι εξαγγελόμενοι στόχοι του**, δηλαδή οι στόχοι, αφενός της εξυπηρέτησης του πραγματικού συμφέροντος του παιδιού και αφετέρου της προώθησης του συναινετικού πνεύματος και της διαμεσολάβησης ως ειρηνικής μεθόδου επίλυσης των οικογενειακών διαφορών.

II

Η Εταιρία Οικογενειακού Δικαίου πιστεύει ότι πρέπει να αποσυρθούν και αντικατασταθούν οι ακόλουθες διατάξεις του νομοσχεδίου:

1. Η προσθήκη διάταξης στο άρθρο 56, κατά την οποία επιδόσεις εγγράφων, που αφορούν το παιδί, μπορούν να κοινοποιούνται σε οποιονδήποτε γονέα. Η διάταξη αυτή, εκτός του ότι, ως δικονομική, έχει θέση στον ΚΠολΔ και όχι στον ΑΚ,

είναι **επικίνδυνη** και μπορεί να βλάψει τα συμφέροντα του παιδιού, επειδή ενδέχεται ο γονέας στον οποίο έγινε η επίδοση, για διάφορους λόγους, αναγόμενος στις διαταραγμένες σχέσεις των δύο γονέων, να μην ενημερώσει τον άλλο. Σημειωτέον ότι η ίδια αυτή διάταξη ανατρέπει την νομολογία του Αρείου Πάγου, ο οποίος έκρινε ότι, παρά την ύπαρξη διατάξης στον ΚΠολΔ κατά την οποία, αν υπάρχουν περισσότεροι νόμιμοι αντιπρόσωποι, αρκεί η επίδοση σε έναν από αυτούς (άρθρο 126 παρ. 2), στην περίπτωση των ανηλίκων η επίδοση πρέπει να γίνεται πάντα και προς τους δύο γονείς.

2. Στο άρθρο 1511 ΑΚ, που ορίζει ότι «Κάθε απόφαση των γονέων σχετικά με την άσκηση της γονικής μέριμνας πρέπει να αποβλέπει στο συμφέρον του τέκνου», προστίθεται διάταξη κατά την οποία το συμφέρον του τέκνου «...εξυπηρετείται **πρωτίστως** από την ουσιαστική συμμετοχή και των δύο γονέων στην ανατροφή και φροντίδα του», καθώς επίσης και την «..αποτροπή διάρρηξης των σχέσεών του με καθένα από αυτούς» και ότι η «**απόφαση του δικαστηρίου λαμβάνει ιδίως υπόψη την ικανότητα και πρόθεση καθενός εκ των γονέων να σεβαστεί τα δικαιώματα του άλλου**».

Με την προτεινόμενη διατύπωση ο νομοθέτης ιεραρχεί τα κριτήρια διάγνωσης του συμφέροντος του τέκνου, προτάσσοντας και δίνοντας έμφαση σε ορισμένα από αυτά, ισχυροποιώντας τα έναντι άλλων πολλών κριτηρίων, χωρίς μάλιστα να εξηγείται γιατί γίνεται αυτό, ενώ η ιεράρχηση αυτή αφαιρεί ένα μέρος της ευχέρειας του δικαστή να κάνει αυτός την αξιολόγηση και τη στάθμιση, ενόψει των συγκεκριμένων περιστάσεων. Τα κριτήρια που προτάσσονται πάντως αποτυπώνουν «**συμφέροντα**» γονέων και όχι του παιδιού. **Τα κριτήρια αυτά πρέπει να απαλειφθούν και να παραμείνει η διάταξη ως έχει.**

3. Στο ίδιο άρθρο 1511 ΑΚ επίσης, που ορίζει ότι ανάλογα με την ωριμότητα του τέκνου ζητείται και συνεκτιμάται η γνώμη του, προστίθεται η επιφύλαξη «...εφόσον η γνώμη του τέκνου κριθεί από το δικαστήριο ότι δεν αποτελεί **προϊόν καθοδήγησης ή υποβολής**». Η προσθήκη αυτή είναι περιττή, αφού με την ισχύουσα διάταξη ο δικαστής εκτιμά ελεύθερα την γνώμη του παιδιού και είναι, άρα, αυτονόητο, ότι κρίνει και αν η γνώμη αυτή προέρχεται από την ελεύθερη βούλησή του. Εξάλλου, η διατήρηση της προσθήκης θα επιβάλλει στο δικαστή να αιτιολογεί την γνώμη του παιδιού, αποκαλύπτοντας και σχολιάζοντάς την, πράγμα που αφενός θα φέρει σε δύσκολη θέση το παιδί ενώπιον των γονέων του και αφετέρου θα δημιουργεί λόγους και αφορμές ασκήσεως ένδικων μέσων. **Επομένως, η προσθήκη πρέπει να απαλειφθεί.**

4. Στο άρθρο 1513 ορίζεται, μεταξύ άλλων, ότι οι γονείς «**εξακολουθούν να ασκούν.... εξίσου** τη γονική μέριμνα». Οι λέξεις «εξακολουθούν» και «εξίσου» είναι **άστοχες και επικίνδυνες**. Διότι κατά το άρθρο 1510, που αναφέρεται στην έγγαμη συμβίωση, οι γονείς **δεν ασκούν «εξίσου»** το γονική μέριμνα. Πώς επομένως θα «εξακολουθούν» να την ασκούν μετά τη διάσταση και το διαζύγιο; Και περαιτέρω τι σημαίνει «εξίσου»; Αν σημαίνει «ισότιμα» είναι περιττό, γιατί η **ισοτιμία περιλαμβάνεται στην έννοια της κοινής άσκησης**. Αν σημαίνει «ισόχρονα», τότε

εισάγεται πλαγίως η ίση χρονική κατανομή της γονικής μέριμνας, την οποία όμως δεν εξήγγειλε ο κ. Υπουργός. Οι λέξεις «εξακολουθούν» και «εξίσου» πρέπει επομένως να απαλειφθούν.

5. Στο άρθρο 1513 ΑΚ επίσης, ενώ υιοθετείται η διάταξη του σχεδίου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής, που προβλέπει ότι ο γονέας με τον οποίο διαμένει το τέκνο επιχειρεί τις προβλεπόμενες στο άρθρο 1516 παρ. 1 ΑΚ πράξεις (δηλαδή επιχειρεί μόνος του τις συνήθεις πράξεις επιμέλειας ή αυτές που έχουν επείγοντα χαρακτήρα), αφαιρείται η λέξη «αποφασίζει» και προστίθεται η φράση «**κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης του άλλου γονέα**». Με την τελευταία αυτή προσθήκη, η ρύθμιση γίνεται περίπλοκη και σχεδόν ανεφάρμοστη στην πράξη. Αν διατηρηθεί αυτή η φράση, η λεγόμενη «συνεπιμέλεια» θα καταστεί **απεχθής** για γονείς και παιδιά και τα Δικαστήρια θα κατακλυσθούν από αιτήματα έκδοσης Προσωρινών Διαταγών ακόμη και για τις πιο συνηθισμένες πράξεις καθημερινής ρουτίνας. **Συνεπώς η φράση κατόπιν προηγούμενης ενημέρωσης του άλλου γονέα» πρέπει να απαλειφθεί.**

6. Το Σχέδιο ορίζει ότι ο γονέας με τον οποίο διαμένει το τέκνο οφείλει να διευκολύνει και να προωθεί την επικοινωνία με τον άλλο γονέα, προσθέτοντας ότι αυτό πρέπει να γίνεται «**σε καθημερινή βάση**». Ωστόσο δεν προκύπτει το είδος της καθημερινής αυτής επικοινωνίας. Περαιτέρω καθιερώνει **τεκμήριο**, ότι «ο χρόνος επικοινωνίας του τέκνου με φυσική παρουσία με τον γονέα, με τον οποίο δεν διαμένει, **τεκμαίρεται στο ένα τρίτο του συνολικού**». Η έννοια του «συνολικού χρόνου», με δεδομένο ότι πρόκειται για χρόνο επικοινωνίας προσώπων, κάθε άλλο παρά είναι σαφής. Ταυτόχρονα οι γονείς, που θα αδυνατούν να εκπληρώσουν τέτοια επικοινωνία, π.χ. λόγω οικονομικής αδυναμίας να εξασφαλίσουν κατάλληλη κατοικία για την διαμονή των τέκνων τους, θα εκτίθενται στα μάτια των παιδιών τους και ενδεχομένως ο άλλος γονέας θα υποδαυλίζει την τυχόν δημιουργούμενη δυσφορία τους. Είναι εξάλλου παράδοξο ότι, ενώ η επικοινωνία καθιερώνεται και ως **υποχρέωση**, ο γονέας που την δικαιούται μπορεί να ζητήσει λιγότερο χρόνο. Αλλά και η καθιέρωση **τεκμηρίου χρόνου** είναι παράδοση από πλευράς γενικής θεωρίας του δικαίου και νομοτεχνικά **άστοχη**. Δεν πρόκειται για μετρήσιμη οικονομική διευθέτηση, όπως συμβαίνει με τα αποκτήματα των συζύγων. Η πρόβλεψη του Σχεδίου της Νομοπαρασκευαστικής Επιτροπής για «**δικαίωμα της κατά το δυνατόν ευρύτερης προσωπικής επικοινωνίας**» εξασφαλίζει πλήρως το συμφέρον του παιδιού και παρέχει την ευχέρεια στον Δικαστή να ρυθμίσει την επικοινωνία με βάση το συμφέρον του κάθε συγκεκριμένου παιδιού. Για τούτο πρέπει να **υιοθετηθεί**.

7. Στα άρθρα 1520 και 1532 ΑΚ, για τον αποκλεισμό ή περιορισμό της επικοινωνίας και την αφαίρεση της άσκησης της γονικής μέριμνας, απαιτείται «**αμετάκλητη καταδίκη για ενδοοικογενειακή βία ή για εγκλήματα κατά της γενετήσιας ελευθερίας ή εγκλήματα οικονομικής εκμετάλλευσης της γενετήσιας ζωής**». Η διάταξη είναι **επικίνδυνη**, διότι είναι γνωστό ότι μέχρι την αμετάκλητη καταδίκη μπορεί να περάσουν έως και οκτώ(!) χρόνια, κατά τα οποία το παιδί θα πρέπει να υφίσταται την εγκληματική δράση του γονέα. Ατυχής εξάλλου είναι και η

εξομοίωση του αποκλεισμού με τον περιορισμό της επικοινωνίας. Οι ανωτέρω πολύ σοβαρές εγκληματικές πράξεις πρέπει να αφορούν **μόνο τον αποκλεισμό**. Περιορισμοί στο χρόνο, στη διανυκτέρευση, στην αναγκαιότητα παρουσία τρίτων προσώπων, πρέπει να είναι δυνατοί και για άλλους λόγους, όπως σοβαρά προβλήματα σωματικής ή ψυχικής υγείας του γονέα, εξάρτηση από ουσίες, ακατάλληλες συνθήκες κατοικίας και διαβίωσης, συνοίκηση με ακατάλληλα πρόσωπα, κ.λ.π. Πρέπει συνεπώς να απαλειφθεί η αναφορά στην αμετάκλητη καταδίκη και **να διαχωρισθεί ο** αποκλεισμός από τον περιορισμό.

8. Στο άρθρο 17 προβλέπεται ότι οι οικογενειακές υποθέσεις θα εκδικάζονται από δικαστές, που θα επιμορφωθούν με την πραγματοποίηση ειδικών σεμιναρίων. Είναι προφανές ότι απαιτείται πολύς χρόνος για την επιμόρφωση τους, συνεπώς ο νέος νόμος θα εφαρμόζεται όχι από εξειδικευμένους και επιμορφωμένους δικαστές.

Η Εταιρία Οικογενειακού Δικαίου έχει ετοιμάσει από το 2014 ολοκληρωμένο σχέδιο νόμου με αιτιολογική έκθεση για την ίδρυση Οικογενειακών Δικαστηρίων, το οποίο έχει θέσει υπόψη πέντε υπουργών, χωρίς ανταπόκριση.

Τα Οικογενειακά Δικαστήρια θα συγκροτούνται από εξειδικευμένους δικαστές, δεν θα δικάζουν με τη συνήθη πολιτική δικονομία σε αίθουσες ενώπιον κοινού, οι δικαστές θα έχουν τη συνδρομή παιδοψυχιάτρου ή ψυχολόγου ή κοινωνικού λειτουργού, που θα διατυπώνουν γνώμη για την καταλληλότητα κάθε γονέα και την ψυχολογική κατάσταση των παιδιών, ενώ ο δικαστής θα έχει πλήρη πρόσβαση στα πραγματικά οικονομικά δεδομένα των συζύγων και με βάση αυτά θα δικάζει τις υποθέσεις διατροφής και αποκτημάτων των συζύγων.